

Nürnberg romjai
Wikimedia Coomons

Május 8-án érkezik a hír, hogy a német Wehrmacht letette a fegyvert. Mindenki megkönnyebbül, hogy véget ért az értelmetlen öldöklés. Nincsenek újságok, és a posta sem működik még. A rádióban bemondják, hogy az oroszok, az amerikaiak, a britek és a franciák négy megszállási övezetre osztották fel Németországot. Még mindig az anyámmal élek, megtűrt vendégként apám szüleinek a házában. Azóta nem kaptunk hírt apámról, hogy 1945 márciusában behívták a Volkssturmhoz*. A bátyámról, aki 1945 januárjában tűnt el, szintén nem tudunk semmit. Mindketten csak egyetlen dolgot szeretnénk: visszamenni Karlsruhéba, és megkeresni az apámat.

*A Volkssturm (szó szerinti fordításban Népfelkelés) a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt által 1944-ben megszervezett, a hadseregtől független fegyveres alakulat volt.

<https://www.dhm.de/lemo/zeitzeugen/ella-spychalski-da-war-der-krieg-zu-ende>

A Vörös Hadsereg két katonája az Új Birodalmi Kancellária voßstraße-i épületében, lábuknál a fasiszta hatalom jelképe, a horogkeresztet tartó sas.

Forrás: Wikimedia Commons

Számomra [...] az volt a legfontosabb, hogy megszűntek a bombatámadások, nem voltak többé alacsonyan szálló repülőgépek, nem érkeztek újabb hírek a háborúban elesett emberekről, s nem kellett éjszakánként elsötétíteni a szobát, és félelem nélkül alhattunk.

Ültünk a szobánkban, és végre nem kellett lehúznunk a redőnyt. Besütött a hold az ablakon, én pedig azt gondoltam: „Drága Hold, olyan szépen és békésen ragyogsz”, és mély hálát éreztem a szívemben. A szüleim a testvéreimmel együtt énekelték: „Felkelt a hold, az égen...” – azóta is ez a kedvenc dalom.

<https://www.dhm.de/lemo/zeitzeugen/susanne-weinreich-kriegsende-in-niederkleveez, aufgerufen am 09.03.2025>

Fehér leplek a megadás jeleként a berlini házakon.

Forrás: Német Történeti Múzeum, Berlin

„Németországot nem azért fogjuk megszállni, hogy felszabadítsuk, hanem mint legyőzött ellenséges nemzetet.”

Forrás: Utasítás az Egyesült Államok megszálló erőinek főparancsnoka számára Németország katonai kormányzásáról, 1945. április 26.

Berlin, 1945. május 20.

Nyikolaj E. Berzarin vezérezredes, Berlin parancsnoka fogadja a Reichstag épülete előtt összegyűlt csapatok jelentését.

Forrás: Jevgenyij Haldej fotója, East News

1945. május 8-án jött el a vég. A háborúnak végre vége volt. Évek óta tartó emberi és anyagi pusztítás ért véget; de vajon most mi vár ránk, németekre? Hogyan tudnám most megtervezni a hátralévő életemet? Lesznek-e még egyáltalán jó lehetőségeim? Milyen sors vár rám így, hogy 1939 szeptemberében önként vonultam be katonának? Milyen boldog és szerencsés vagyok, hogy túléltem azokat az éveket, hogy nem sebesültem meg, és nem lettem nyomorék! Nagyon rossz egészségi állapotban voltam, de éltem.

<https://www.dhm.de/lemo/zeitzeugen/werner-mork-8-mai-1945-als-wehrmachtssoldat-in-tschechien>,
aufgerufen am 09.03.2025

Amerikai katona német gyerekeknek oszt édességet egy dzsipból a háború végén, 1945.

Forrás: Német Digitális Könyvtár

Mielőtt 1945. május 1-jén – férjével együtt – megölte gyermekeit, majd önmagával is végzett, Magda Goebbels, a birodalmi propagandaminiszter felesége búcsúlevelet írt az akkor hadifogolytáborban raboskodó fiának, Haraldnak:

Szeretett fiam! Már hatodik napja vagyunk a Führerbunkerben – apa, a hat kistestvéred és én – azért, hogy az egyetlen lehetséges becsületes módon vessünk véget nemzetiszocialista életünknek... A dicsőséges eszményünk megsemmisült, és vele együtt minden szépséges és csodálatos, amit az életben ismertem. Abban a világban, amely a Führer és a nemzetiszocializmus után jön, nem érdemes élni, ezért magammal vittem a gyerekeket, mert túl jók ahhoz az élethez, ami ezután következik, és az irgalmas Isten meg fog érteni, amikor megváltást adok nekik [...]

https://de.wikipedia.org/wiki/Magda_Goebbels#cite_note-10

Háborús veterán Berlinben.

© Német Történeti Múzeum, Berlin, BA 94/747

Zofia B., lengyel ellenálló harcost 1943-tól az auschwitzzi koncentrációs táborban, majd a ravensbrücki és a flossenbürgi koncentrációs táborokban tartották fogva. Az egyik hírhedt halálmenettel végül a csehországi Zwodau koncentrációs táborba került, ahol 1945. május 7-én amerikai katonák szabadították fel:

Tudtuk, hogy közel a vége. De még mindig nem sejtettük, mi fog történni velünk. [...] És csak vártunk. Rettenetesen gyengék voltunk, rettenetesen gyengék, nem kaptunk semmit sem enni. Nagyon, nagyon éhesek voltunk. [...] Hétfőn egyszer csak hirtelen megláttuk, hogy a kapunál és a barakkoknál álló őrök eldobják a fegyvereiket, és az épület felé futnak. Aztán motorzúgást hallottunk. Azt hittük, repülőgépek, és mindjárt löni kezdenek. De egyszer csak egy jármű érkezett, egy dzsip, áttörte a kaput, és behajtott a tábor területére. És akkor már láttuk: ezek nem németek. Láttuk, hogy máshonnan valók. Nem tudom, honnan lett erőnk. Kinyitottuk az ablakokat, mert az ajtó zárva volt, kiugrottunk, és odafutottunk az amerikaiakhoz. Mindenki meg akarta érinteni őket, és meggyőződni róla, hogy valóban amerikaiak-e. [...] Ünnepe volt, leírhatatlan érzés, életem legszebb napja.

Die Befreiung. Zwischen Freude und Verzweiflung. Ausschnitte aus den Interviews mit Zofia B., Galina G. und Tosia S. [A felszabadulás. Öröm és kétségbeesés között. Részletek Zofia B., Galina G. és Tosia S. interjúból.], Archiv Zwangsarbeit 1939–1945, © Freie Universität Berlin 2015, <https://www.zwangsarbeit-archiv.de/zwangsarbeit/ereignisse/befreiung/> hozzáférés dátuma: 2025. március 10.

A német csapatok megadják magukat Saint-Lambert-sur-Dive-ben.

Forrás: Wikimedia Commons

Az 1925-ben született Alfred Fösterling katonaként élte át a háború végét Észak-Németországban:

1945. május 7-én este összegyűjtöttek minket és volt ukrán „vendégmunkásokkal” zártak össze bennünket egy szobába. Az ukránok elvették a maradék élelmünket, dohányunkat és cigarettánkat. Többen voltak nálunk és nagyon erőszakosak voltak velünk szemben. Igen kellemetlen éjszakát töltöttünk el így összezsúfolódva.

Másnap különböző munkákat kellett végeznünk őrizet alatt az oroszoknak. Ez még elviselhető volt. De az étellel már itt is gond volt. Este bezártak minket egy pajtába. De nem adtuk fel a reményt, hogy végül mégiscsak elengednek bennünket. Az orosz katonák többször is átkutattak minket. „Uri jeszty?” Persze megtalálták az elsősegélydobozba rejtett karórát. Elbúcsúzhattam tőle.

Ma, 1945. május 9-én értesülünk a háború hivatalos befejezéséről. Reggel volt mit ennünk. Ezután a wahreni járás területére vittek minket. Ismét egy pajtában töltöttük az éjszakát. Az összegyűjtött német katonák száma folyamatosan nőtt. Az öröké is. Most már tényleg fogságban vagyunk, most már „vojenno-plennyj”-ek [hadifoglyok] voltunk.

<https://www.dhm.de/lemo/zeitzeugen/alfred-foersterling-kriegsende>, aufgerufen am 10.03.2025.

Anémetszági Nammering közelében található ún. „halottak rétyén” kialakított tömegsírt az amerikaiak parancsára tárták fel, és a helyi lakosságnak végig kellett néznie az exhumálást, illetve segédkeznie is kellett benne.

Forrás: National Archives at College Park – Archives II (College Park, MD)

Az 1928-ban a litvániai Kaunasban született Abba Naor zsidóként különböző koncentrációs táborokba deportálták. Az utolsó a dachau koncentrációs tábor egyik külső tábor volt. 17 évesen, az egyik halálmenetbe volt beosztva, amikor felszabadították:

Erdőkön át, keskeny utakon, számos falun keresztül – amelyek nevére már nem emlékszem –, vezetett az utunk Bad Tölzbe azon a menetelésen, amelyet később halálmenetnek neveztek. Ebben a városban egy civil enni akart nekünk adni. Az SS-esek elzavarták, és az egyik őr pedig azt mondta neki: „Ezek bűnözők.” Április utolsó heteiben több ezer ember halt meg a halálmenetekben. A sor vége felől újra meg újra lövések hangját hallottam. Akik nem bírtak továbbmenni, azokat meggyilkolták és holttestüket ott hagyták az úton fekvé. A kenyér már rég elfogyott, enni nem kaptunk, és a földről tépett füvet rágcáltam, amikor nagy ritkán pihenőt tartottunk. [...] Waakirchen közelében egy döglött ló feküdt az erdőszélén. A foglyok a tetem körül tolongva igyekeztek húscsapatokat kitépni belőle. A mardosó éhség ellenére én nem mentem oda. Túl veszélyesnek tartottam. Hamarosan SS-legények rohantak oda és lelőtték őket. Itt kellett töltenünk az éjszakát. Rettenetesen hideg volt. Reggel hótakaró alatt ébredtem. Sokan nem keltek fel, halálra fagytak az éjszaka folyamán. A fák között leszálalt a köd. Két órával később megérkeztek az amerikai katonák.

Forrás: Abba Naor: Ich sang für die SS. Mein Weg vom Ghetto zum israelischen Geheimdienst. 2. Auflage [Az SS-nek énekeltem. Az utam a gettótól az izraeli titkosszolgálatokig. 2. kiadás], München 2018, S. 171ff.

Sebesült Wehrmacht-katonák fekszenek a Brandenburgi kapu előtt a berlini Unter den Lindenen 1945. május 3-án.

© Ivan Sagin, Berlin-Karlshorsti Múzeum

Gina Rappaportot 1945 áprilisában szabadította fel az amerikai hadsereg, miután két évet töltött a németországi bergen-belseni koncentrációs táborban. Szabadulása után megírta a történetét. Részlet az írásából:

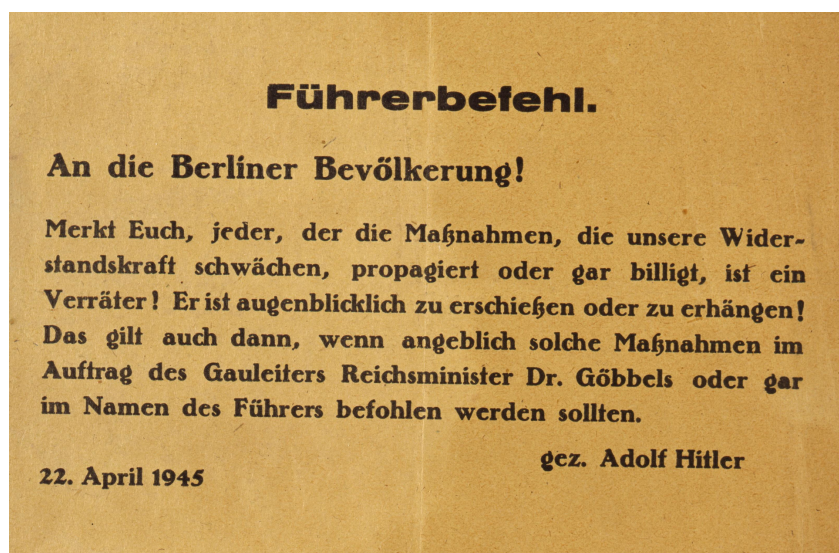
Két év után azt mondták nekünk [az SS-esek], hogy csomagoljuk össze a holminkat és menjünk az állomásra, majd felraktak minket egy vonatra, amelyről nem tudtuk, hová megy. Hét napon át tartó nagyon lassú vonatút után, április 13-án az amerikai hadsereg felszabadított minket. Ez volt életem legszerencsésebb napja. Épp a folyóban fürödtem, amikor messziről megpillantottam az első amerikai katonát. Micsoda öröm! Nem hittem a szememnek. Biztos voltam benne, hogy csak álmodom, de mégis igaz volt. Néhány perccel azelőtt, hogy az amerikai katonák megérkeztek volna, azt közölték velünk, hogy gyalog kell átkelnünk az Elba folyón. De az amerikai hadsereg megmentett minket a biztos haláltól, amit soha nem fogunk elfelejteni. Ugyanakkor szomorú is voltam ezen a napon, mert eszembe jutott, hány értékes ember halt meg, akik nem érhették meg a felszabadulást és a barbár Hitler bukását. Soha nem fogom elfelejteni, mit köszönhetek az amerikai hadseregnek. Remélem, mindig kellően fogom tudni értékelni azt, amit az amerikaiak értünk tettek. Most, öt év szenvedés után még jobban megbecsülöm a szabadságomat.

<https://www.ushmm.org/m/pdfs/USHMM-American-Witnesses-Audio-Transcripts.pdf>

Nők Koblenz romjai között, Németország, 1944–45.

© Bundesarchiv, Bild 146-1976-137-06A / Ismeretlen / CC-BY-SA 3.0

A berlini lakosságot a gyengülő ellenállásra figyelmeztető röplap, Berlin, 1945. április 22.

Forrás: Wikimedia Commons

A Führer parancsa

Berlin népének!

Ne feledjétek: bárki, aki támogatja, vagy akár csak helyesli az ellenállásunkat gyengítő intézkedéseket, áruló! Azonnal le kell lőni vagy fel kell akasztani! Ez akkor is érvényes, ha az ilyen intézkedéseket állítólag a területi pártvezető, Dr. Goebbels birodalmi miniszter vagy akár maga a Führer nevében rendelik el.

1945. április 22.

Aláírás: Adolf Hitler

Menekülés Gdanskból, 1945. március 30.

© Arkagyij Szamojlovics Sajhet, Danzig.

© Német Történeti Múzeum

Inv.-Nr: Ph 95/208

Margarete Schleede így számol be a sziléziai Gäbersdorfból való meneküléséről:

A [...] hosszú és fáradságos utazás mindenki számára megterhelő volt. Még a hegyek déli oldalán is, ahol lefelé vezetett az út, minden nagyon nehéz volt a hó, a jég és a hideg miatt. Néhány héttel azután, hogy magunk mögött hagytuk a hegyeket, egy gyönyörű tájra érkeztünk, ahol valamivel könnyebben ment a gyaloglás, és már kevésbé volt hideg. Tovább kínozott azonban minket az éhség és a kimerültség – ahogy az állatokat is. A csehek, akiknek az országában jártunk, nem törődtek velünk. Nap mint nap rossz bánásmódban volt részünk a tömegszállásokon. Egyik helyről a másikra űzték minket, egészen Prágáig. Néhány héttig egy iskola volt az otthonunk. Még ott is kevés segítséget kaptunk. Alig volt étel, csak egy kevés tej és némi gyöngyárpa a sok-sok embernek. A szalmában aludtunk, mint az állatok, és be voltunk zárva. A csehek közül csak néhányan voltak emberségesek [velünk], amikor senki sem figyelt.

<https://www.dhm.de/lemo/zeitzeugen/margarete-schleede-flucht-und-vertreibung-aus-gaebersdorf>,
aufgerufen am 10.03.2025.

Joachim Fest (1926–2006) publicista így emlékezik a háború végére:

Végül [...] vita alakult ki arról a kérdésről: vajon jó-e az, hogy elveszítettük a háborút, és hogy most már vége van ennek az egésznek. Ekkor egy furcsán görnyedt, valamivel idősebb bajtárs csatlakozott a csoporthoz, és azt mondta: „Mindannyian megőrültetek, Németország az egész világ ellen – ez eleve kudarcra volt ítélve. Ennyire ostobák vagytok, hogy még a hadifogolytáborban sem fogjátok fel ezt?”

Forrás: Frank Schirrmacher, Stefan Aust és Michael Kloft Michael (szerk.), Als sei die Welt erwacht: Zeitzeugen erinnern sich zum 8. 1945. május [Mintha felébredt volna a világ: szemtanúk emlékeznek 1945. május 8-ára.], Frankfurt/Main 2005.

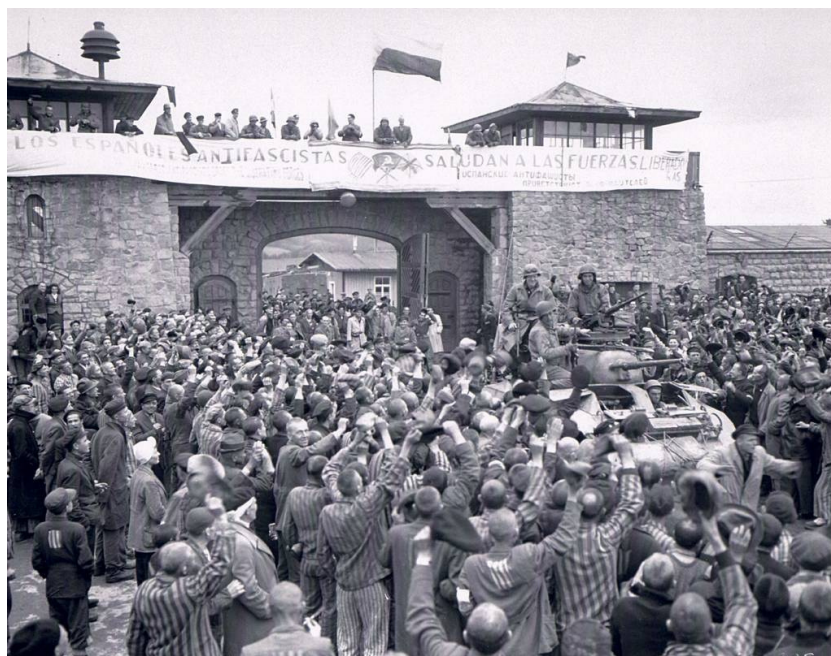
Az augustastrasse-i vízszivattyúnál sorban álló emberek a németországi Magdeburgban, a háború végén (1945).

Forrás: Német Digitális Könyvtár

A Wehrmacht berlini kapitulációja után: egy német katona újra találkozik a feleségével a háború végén (1945).

Forrás Német Digitális Könyvtár

Az amerikai katonák Mauthausenbe (Ausztria) való megérkezésének rekonstruált jelenete, valószínűleg 1945. május 7-én.

Fénykép: Amerikai Nemzeti Levéltár (NARA)

Helmut Becker-Floris (*1928) beszámolója a háború végéről:

Nem tudok választ adni arra a kérdésre, hogy összeomlásként éltem-e meg a háború – és ezzel együtt a nemzetiszocialista uralom – végét. Meggyőződéses Hitlerjugend-tag voltam, és magától értetődő, tiszteletre méltó kötelezettségnek éreztem a légierőnél teljesített kisegítő szolgálatot. Ebben a tekintetben a Hitler-rezsim bukásával összeomlott számomra az a világ, amelyben életem fontos éveit töltöttem. [...] Azonban a mindennapi aggodalom, hogy legyen elég ennivalóm, és hogy megbirkózzak a megszállás alatti élet nehézségeivel, nem hagyott sem időt, sem energiát arra, hogy mélyebb problémákon rágódjak.

Source: <https://www.dhm.de/lemo/zeitzeugen/helmut-becker-floris-wie-habe-ich-das-ende-des-zweiten-weltkrieges-1945-erlebt>

Arno Lustiger (1924–2012) történész így számolt be a háború végéről:

Na most mindkét alkalommal – a náci Németország felett aratott győzelemkor és a születésnapomon is – nagy ivászatot rendeztünk. Felnőtté váltam, szabad voltam, határtalan boldogságot, ám egyszerre mélységes szomorúságot éreztem. Együtt örültem az utcán ünneplő tömeggel – közöttük a koncentrációs táborok számos, Európa különböző részéből származó, felszabadított kényszermunkásával –, de legbelül a családtagjaim és a népem (vagyis a zsidók) halálát gyászoltam.

Forrás: Sarkowicz, Hans (szerk.), „Als der Krieg zu Ende war”: Erinnerungen an den Mai 8. 1945 [„Amikor a háború véget ért”. Visszaemlékezések 1945. május 8-ára], Frankfurt/Main 1995.

Albert Mangelsdorff (1928–2005) zenész így emlékszik vissza:

Május 8. valóban nagy megkönnyebbülést jelentett, mert még mindig nem tudtuk biztosan, hogyan végződik az egész, bár az amerikaiak és az oroszok már majdnem egész Németországot megszállták. Ám Damoklész kardjaként továbbra is ott lebegett a fejünk felett az úgynevezett csodafegyver, amit a nácik folyton emlegettek. Az emberek igazán megkönnyebbültek, amikor aztán az egész anélkül ért véget, hogy bármi történt volna.

Forrás: Sarkowicz, Hans (szerk.), Als der Krieg zu Ende war: Erinnerungen an den Mai 8. 1945. [„Amikor a háború véget ért”. Visszaemlékezések 1945. május 8-ára], Frankfurt/Main 1995.

Foglyul ejtés és megadás – német civilek fogadják az amerikai hadsereget a háború végén (1945).

Forrás: Német Digitális Könyvtár